

Людвиг СЕЛИМСКИ

Шльонски университет

Катовице, Полша

Selimski@wp.pl

ЗА 72 ФАМИЛНИ ИМЕНА ОТ 22 ОСНОВИ

Ludwig SELIMSKI

Silesian University in Katowice

Katowice, Poland

Selimski@wp.pl

ON 72 SURNAMES FROM 22 STEMS

The article examines the origin and the primary semantics of 72 surnames, classified into 22 stems. 11 stems of 44 surnames are borrowed from Turkish: 6 appellatives (Nos. 4, 5, 12, 20–22) and 5 Muslim first names (Nos. 1, 11, 13, 15, 16). The Walachian component includes 4 stems (Nos. 2, 3, 6, 19) of 10 surnames. Other 10 surnames are from 2 Armenian stems (Nos. 7, 17). Just 6 surnames are from 2 Bulgarian stems (No. 18), and – probably – 2 surnames from No. 11. Only 5 surnames are of other origin: 2 of Russian (No. 10), and 3 – from different Christian names: a Greek (No. 14), a Latin (No. 8) and a Hebraic one (No. 9).

The author draws attention to the word-formational structure of the analyzed units, to the opposition appellative – proper name, to the chronology, localization and language / confessional environment of their appearance.

Keywords: word-formation, root, stem, suffix, borrowing.

Предмет на анализ откъм езиков произход, словообразователен строеж и първоначално значение са 72 фамилни имена (нататък съкрат. ФИ), сведени до 22 основи. От тях 46 ФИ тук за първи път са обект на такъв анализ. Други 5 ФИ, оставени у Илчев 1969 без опит за тълкуване, също се изследват тук за първи път. Към следващи 4 ФИ имаме някои бележки, а за 11 други се предлага алтернативен анализ.

Приведените за анализ ФИ и особено ценните за изследването им данни относно ареала на разпространение, хронология на възникване или най-ранна регистрация и честота (= общ брой носители) са почти изключително по Компютърния архив на ЦБО „Проф. Николай Ковачев“ при ВТУ (съкр. КА), събирани и обработвани под ръководството на проф. Николай Ковачев, при най-активното сътрудничество на доц. д-р М. Ангелова-Атанасова, магистър Соня Симова и д-р Недялка Иванова.

Нерядко се налага за едно и също ФИ да се предлагат 2 или/и повече тълкувания, поради което разпределението им в 22 основи е твърде условно.

Изложението е по азбучния ред на основите.

1.1. Алибийски(а) – 1916 г., **24** (12 ж, 12 м); **ЮЗ 24**: Пд 24. По произход, морфемен състав, а отчасти и по мотивация е както *Алибейски*, според Илчев 46, Пд, „от с. Али бей кьой (Болярово, Хс)”. Среща се и в Житница (Пд). Компонентът *бий* е с „павликянска” (= католишка) промяна на *è (> *и*) от тур. *бей* – по незапомнен в селото *Али бей*, вероятно притежател на чифлик, в който ще е работил основателят на рода.

1.2. Алебийски – 1965 г., **ЮЗ 4**: Пд. С единично отбелязване в тел. указател на лице от с. Житница, то е с хиперкор. правописно *е* (< *и*) в м. *Алибийски* (1.1).

1.3. Албийски – 1920 г., **ЮЗ 10**: Пд. С изпадане на гласната *и* в преакцентна позиция в м. *Алибийски* (1.1).

2. Буджански – 1907 г., **27**; **СИ 1**: Гб; **СЗ 20**: Вц 17, Пл 3; **ЮЗ 6**: Сфг. С наст. *ски* от ЖитИ **буджани*, с наст. *ян* (влашка/рум. *eani*) от МИ (рум.) *Vuga* или *Vugă*, както рум. ФИ *Vugeanu* (Jordan 1983: 84).

3. Килян – 1926 г., **3**; **СИ 2**: Рс; **ЮЗ 1**: Сфг. Най-вероятно е да е словообраз. адаптация с наст. *ов* на рум. ФИ *Chilian*, което е от ЖитИ с наст. *ан* от *Chilia*, МИ в Ардял (Jordan 1983: 115). Едва ли трябва да се търси в основата му липсващо у Илчев 1969 и у Ковачев 1995 християнско ЛИ **Килян*. Бълг. *Килян* (Janowowa et al. 1991: 154; Bubak 1993: 175) ще е само **предполагаме** съответствие на това христ. име. Бълг. ЛИ „**Килян** от *Кильо* и *ан*” у Й. Заимов (1988: 120) е недостоверно. И не само защото авторът не сочи от кой век е това име, както е приел в книгата си, а защото и самото **Кильо**, уж „от *Кийо* и *льо*”, е недостоверно, както и **Кийо**, уж „от изчезнало *кий* ‘чук’”. ФИ *Киџв*, *Кийев* и *прз Кията* се базират не върху *кий* ‘чук’, както мислят и Илчев (1961: 334; 1969: 255) и Н. Ковачев (1968), на които се предоверяват и в БЕР (2: 355–356). Споменатите *Киџв*, *Кийев* и *прз Кията* са от *кехая*, познато и под диал. форми *кехè*, *кея* (*кейà*) и *кяя* (*к’айà*) (Селимски 2005: 134–135 [= 2007: 110–111]).

4.1. Мараджиев – 1897 г., **197**; **ЮИ 74**: Бс 5, Сл 6, СтЗ 62, Хс; **СИ 3**: Сс; **ЮЗ 120**: Пд 104, Сфг 15, Сф. ФИ *Мараджиев* (и *Мараджийски*) Илчев 320, Дч, Калофер, извежда от „диал. *мèраджия* ‘търговец или пастир на мариин, на стари овце’”, срв. *мараджий* ‘търговец на овци за клане’ (Енина, Кл), от *мàра*² ‘излязла от разплод коза или овца (и пр.)’, турска заемка с неуточнен произход (БЕР 3: 660–661). А може да е и от родоп. *мараджия* ‘иманяр, търсач на скъпоценности под земята’, с наст. *-джия* от *мàраб* ‘(остар.) яма’, ‘рудник, мина’, от ар.-тур. *таğара* ‘яма; кухня, каверна; пещера, грот’ (БЕР 3: 660–661, с погрешна препратка към *мàраб*).

4.2. Мараджийски(а) – 1907 г., **95** (52 ж, 43 м); **СИ 3**: Вн 2, Дч; **ЮЗ 92**: Пз 39, Пд 45, Сфг 3, Сф 5. С наст. *ски* западен вариант на *Мараджиев* (4.1).

4.3. Мараджиев – 1970 г., **1**; **СИ**: Вн. С грешка: *диш* в м. *дъж* в м. *Мараджиев* (4.1).

5.1. Меджаров – 1921 г., **2**; **СИ**: Вн; **ЮЗ**: Сфг. От диал. родоп. *меджър*, *е* ‘лица, които участват в доброволен колективен труд за подпомагане на някого’ (БДиал 5: 186; РодСб 5: 319), с наст. *ар* от диал. *меджъ*, *меджѐ*, *меджѝ*, обл. *меджйя* ‘безплатна трудова помощ на съседни и съселяни’, което е от ар.-тур. *итесе* (БЕР 3: 710), с изпадане (афереза) на началната гласна **и*.

5.2. Меджарска – 1967 г., **1**; **ЮЗ**: Бл. С наст. *ски*, югозападен вариант на *Меджаров* (5.1).

5.3. Меджерова – 1906 г., **1**; **СЗ**: Лч. С *дж* вм. *ж* и преглас на **а* (> *е*) в позиция след *ж* // *дж* от диал. „*межър* (Ловчански помаци), *с. м.* Който работи някому *межия*, било на полето, било в къщи” (Геров 6: 206); срв. *меджаре* (БЕР 3: 710, под *меджъ*) и *межаре* (БЕР 3: 713–714, под *межъ*). Относно прегласа на **а* (> *е*) срв. родоп. *межър* ‘човек, който ходи на седенки’ и *межърка* ‘жена, която ходи на седенки’ (БДиал 2: 205, 206).

5.4. Междеров – 1936 г., **4**; **СЗ**: Лч. С метатеза на **дж* > *жд* от *Меджеров* (5.3).

5.5. Миджаров(а) – 1924 г., **2** (1 ж, 1 м); **СИ** 2: Вн, ВТ. С редукция на неакцентирано *е* (> *и*) от *Меджаров* (5.1).

5.6. Мижаров – 1910 г., **1** (1 м); **ЮЗ**: Сфг. От **мижър*, с редукция на *е* (> *и*) и опростяване на *дж* (> *ж*) от *меджър*, както при *Меджаров* (5.1).

5.7. Мижарков(а) – 1923 г., **21** (12 ж, 9 м); **ЮЗ** 21: Бл 21. От **мижърко*, с умалит. наст. *ко* от **мижър*, както *Мижаров* (5.6).

6.1. †Меджделиев, липсващо в КА (и **Меджеделиев**), Илчев 327, Вн, Рз, 1900, извежда „от град Меджидия в Северна Добруджа”. То е от *Меджидилиев* (6.3), с елизия на гласната **и* от втората сричка и разширена артикулация на **и* (> *е*) в третата.

6.2. Меджеделиев – 1916 г., **8**; **СИ** 7: Вн, Дч 6; **ЮЗ** 1: Пк. Както счита Илчев 327 (6.1), а по-точно – с по-ниско учленение на **и* (> *е*) във втората и третата сричка от *Меджидилиев* (6.3).

6.3. Меджидилиев – 1919 г., **5**; **СИ**: Дч. От ЖитИ **меджидилия* (от **меджидиелия*), с наст. *лия* от СелИ *Меджидие* – град в Сев. Добруджа, рум. *Megidie*, от ар.-тур. *tesidiye*, *tesdiye* (вж. БЕР 3: 711, s. v. меджидие).

6.4. Меджелиев – 1903 г., **3**; **СИ**: Вн, Дч 2. Според БЕР (3: 710, под *меджъ*1) в основата на „*Меджелиев* (Варна, Разград)” е залегнал вариант на диал. *меджйя* ‘безплатна трудова помощ’, от тур. *итесе*. Както показва локализацията „Варна, Разград”, *Меджелиев* се привежда в БЕР по данни у Илчев (1969: 327) без да се споменава за него. Освен това, у Илчев то е *Меджделиев* (6.1), с вар. *Меджеделиев* (6.2), и се извежда „от град *Меджидия* в Сев. Добруджа”. А извеждането в БЕР на *Меджелиев* от *меджъ* ‘меджия’ не е убедително – производните от *меджйя* (и вар.) са с наст. *ар*, срв. *меджаре*, *межаре* (БЕР 3: 710, s.v. *меджъ*; 713–714, s.v. *межъ*). А **меджелйя* с такова значение не е документирано.

6.5. Межделиев – 1926 г., **2**; **СИ**: Дч; **ЮЗ**: Пк. Срв. и Георги Межделиев (= Георги Межделиев, пишец в Нар. дело, Вн, 1882). То е от *Меджидилиев*

(6.3) с няколко промени: 1) синкопа на гласната от втората сричка ($*u > \emptyset$), 2) опростяване на консонантната група $*джд > жд$), възникнала след споменатата синкопа, и 3) асимилация на гласните ($e - *u > e - e$) или разширяване учленението на $*u (> e)$.

7.1. †**Повосов**, липсващо в КА, Илчев 400, Карнобат (гроб), не тълкува. То е от ЛИ **Походс*, с арменско застъпване на грц. Παυλος (от лат. *Paulus*), от което е и бълг. *Павел*. Формата *Повосов* е с диал. застъпване на арм. *h* (за грц. λ) с бълг. *в* (вм. *с х*). А не е изключено да е от руския му вариант с *ово* ($< ого$), срв. рус. ФИ *Погосян* $< Ρογος$ (Унбегаун 1995: 286); срв. *Павосов* (7.2)

7.2. **Павосов** – 1946 г., 3; ЮИ 3: Бс. От ЛИ **Павдс*, с гласна *a* на мястото на *o* (руски акавизъм) у преселници от Русия и с руско *ово* $< ого$ (7.1).

7.3. **Павозов** – 1936 г., 5; ЮИ 5: Бс. Подобно на *Павосов* (7.2), с озвучаване на изгласното *с* ($> з$), както при *Христозов* вм. *Христосов*.

7.4. **Бохосов** – 1914 г., 2; ЮИ 2: Бс, Хс. От ЛИ *Бохос*, със западноарменско озвучаване на преградната *n* ($> б$) – субституция на грц. Παυλος, което погрешно се тълкува като „избраник“, „удивителен“, „чуден“ (Орманджян 2000: 37) – изходното лат. *Paulus* е от нарицат. *raulius* ‘малък’ (Илчев 372).

7.5. **Бохозов** – 1913 г., 6; ЮИ 1: Хс; СЗ 2: Пл; ЮЗ 3: Сфг. От арм. ЛИ *Бохос* ‘Павел’ (7.4), с озвучена крайна съгласна *з* вм. *с* (7.3).

8. **Премянов** – 1907 г., 31; ЮИ 16: Бс; СИ 4: Вн; ЮЗ 11: Сфг. Илчев 406, Ш, извежда „от *премяна* (може би ходел все пременен)“. А то е от христ. ЛИ **Примян* / **Примиан*, от лат. *Primianus* ‘принадлежащ към *Primus*’ (Fros, Sowa 4: 715–716). Но срв. и армен. ФИ *Епремян*, от армен. ЛИ *Епрем*, което е „от евр. *Ефраим*, означаващо ‘плодоносен’ [и т. н.]“ (Орманджян 2000: 47).

Честване 28 IV св. Примиян м. (КатКал 2019).

9. **Рахилов(а)** – 1925 г., 13 (8 ж, 5 м); СИ 1: Гб; СЗ 9: Вц 9; ЮЗ 3: Пк 3. Илчев 422, Орехово, не го тълкува (или то погрешно се е оказало на нов ред, като отделно от *Рахил*). А ЛИ **Рахил**, Пл, 1873, Лехчево (Мт), той неправилно смята „стегната форма от *Рахаил*“ и в крайна сметка извежда от *Рафаил*. Греси и Й. Заимов (1988: 190), като го извежда „от *Ра̀хо* и *ил*“, а *Ра̀хо* – „от *Рах* и *о*“, на свой ред *Рах* – „от *Ра-до* и *х*, XVIII в.“, а жен. **Рахила** – „от [мъж.] *Рахил*“. Най-вероятно е мъж. ЛИ **Рахил**, залегнало в основата на ФИ **Рахилов**, да е по обратна деривация от жен. **Рахила**, което Илчев 422 лаконично извежда от „грц. *Ραχήλ*, от евр. «дойна овца» – библейско име. Рядко“. Отнася се за старозаветно женско име – на дъщерята на Лаван, втора жена на Яков, както пише Н. Ковачев (1995: 428, s.v. Рахила). Но Ковачев греси, като смята жен. *Рахила* „успоредно на *Рахил*“, т.е. производно от мъжкото. Също така, при мъж. **Рахил**, с честота 14 и от 1915 г. (срещу жен. *Рахила*, с честота 120 и от 1894 г.), Ковачев погрешно привежда стб. **Рахиль** (с оконч. **ь**), което взема за мъжко! А се отнася за име с оконч. стб. **ь**, женско – „рахиль, рахииль, несклоняемо, или рахилия, *ня*, женско“ (SJS 3: 628). Срв. ББиблР 419 (s.v. Рахиль).

10.1. †**Събелников**, липсващо в КА, Илчев 471, Пд, не тълкува. То е с редуцирано $*a (> ъ)$ вм. *Сабелников* (10.2).

10.2. Сабелников – 1922 г., **6**; **СИ** 6: ВТ. От рус. ФИ *Сабельников*, с друг суфикс *сабелъщик* ‘майстор на саби’ (Федосюк 1972: 160). Срв. и рус. бот. *сабелъник* ‘очеболец’, от което е възможно рус. ФИ **Сабельников*, липсващо у Унбегаун 1995.

11. Фамилни имена Сӯлев, Сӯльов, Сюлев и сродни или съзвучни

11.1. Сулев(а) – 1896 г., **695** (335 ж, 360 м); **ЮИ** 108: Бс 22, Кж 3, Сл 2, СтЗ 33, Хс 35, Яб 13; **СИ** 9: Вн 6, Гб 3; **СЗ** 68: Вц 39, Лч 21, Мт 5, Пл 3; **ЮЗ** 510: Бл 107, Кд 5, Пз 64, Пд 160, См 54, Сфг 60, Сф 60. Илчев 470, Сопот, Кл, Яб, ГД и Санданско, смята от липсващо у Ковачев (1995) ЛИ **Сульо**, уж „от стб. сНлии ‘обилен’ (?)”. Във Велико Търново го носи **Сали** М. Сулев (ТелВТ 1999: 68).

11.2. Сулевски(а) – 1933 г., **7** (4 ж, 3 м); **ЮИ** 4: Хс 3, Яб 1; **ЮЗ** 3: Пд 2, См 1. От ЛИ *Сульо*, помашко съкращение от *Сулейман* (< *Сюлейман*), срв. *Сулев* (11.1).

11.3. Сульов(а) – 1897 г., **66**; **ЮИ** 2: СтЗ, Хс; **СЗ** 25: Вц 19, Лч, Мт 5; **ЮЗ** 39: Бл, Кд 21, Пк 2, Сфг 15. Илчев 470, Железница (Сф), смята като *Сулев* (11.1).

ЛИ **Сульо** привежда и Й. Заимов (1988: 211): „**Сӯльо, Сӯлю** зват. от *Сӯло* по меки основи”, а **Сӯло** смята „скъсено от *Сулим*, с *о* по *Благо, Драго*”, а *Сулим* – „скъсено от изчезнало *Сулимир* – да бъде много добър, стб. сНлии ‘по-добър, по-достоеен’, XIII в.”. Но данни за това кое от кой век е авторът привежда рядко. Извеждане от „старобълг. – обилен” прилага и И. Славов (2012: 101). – А то може да е: 1) с най-малка вероятност, от *прз* от диал. *сӯльо* ‘размъкнат, изцапан, мръсен’, от глаг. *изсуля се* ‘обличам се небрежно’ (БЕР 7: 568, s.v. сульо), срв. *Сюлев* (11.7); 2) в ареал с власи/арумъни ще се свързва с рум. ФИ *Sulea*, от *прз* на базата на *sulă* ‘шило’, с наст. *ea* (Jordan 1983: 430); 3) най-вероятно е в повечето случаи да е от помашкото ЛИ **Сӯлю, Сӯльо**, съкр. от *Сулейман* (< *Сюлейман*) или *Султан* (Werner 1965: 135), срв. мюсюлм. (в Босна и Херцеговина) *Sūla, Sūle, Sūlje, Sūljo*, от ар.-тур. *Sūleyman* (Škaljić 1966: 573; Smailović 1977: 475, 477), с депалатализация на **c* (> *c*).

11.4. Сулюв – 1934 г., **1**; **СЗ**: С редуцирано *о* в наст. *ьов* > *юв* от *Сулюв* (11.3).

11.5. Сулютов – 1925 г., **6**; **ЮЗ**: Бл. Може би от *прз* **Сулю̀то*, с член *то* от *сӯльо* ‘размъкнат, изцапан, мръсен’, в Самоковския говор *сульд* (БЕР 7: 568).

11.6. Суляшки(а) – 1902 г., **15** (8 ж, 7 м); **СЗ** 15: Вц 14, Пл. От *прз* **Суляк(а)*, с наст. *ак* от диал. *сӯльо* ‘размъкнат, изцапан, мръсен’ (БЕР 7: 568). Основата **суляк* може отчасти да се дължи и на асоциация с тур. заемка *солак*, *сулак* ‘левичар’ > ‘левак’.

11.7. Сюлев(а) – 1898 г., **65** (30 ж, 35 м); **ЮИ** 17: СтЗ 12, Хс 5; **СИ** 25: ВТ 6, Гб 2, Рз 2, Рс 10, Тщ 3, Ш 2; **ЮЗ** 23: Пд, См 16, Сфг 6. Илчев 473, Чирпан, Хс, го свързва с *прз* **Сюлито**, уж „от диал. *изсюлен* ‘размъкнат, неспретнат, разгайден’”, едва ли реално. А то е от помашк. ЛИ **Сюлю**, съкрат. от *Сюлейман* (Werner 1965: 136), или от ЛИ *Сюле*, за което срв. и СелИ *Сюле бей*, „първото

име на с. Хаджи Димитрово, по името на владетеля му, *Сюле бей*, известно от началото на XVII в.” (Петрова, Берова 2013: 418). Няколко топонима в Маданско започват с основа, *Сюлев*, *Сюлеск*, *Сюльов*, *Сюлюск* (Христов 1964: 306, 307). Срв. *Сюлюското*, южно от Смолян, „по РодИ *Сюлев* от ЛИ *Сюлю* от *Сюлеймân*” (Саламбашев 1976: 163), а сред информаторите на автора (на с. 178 и 179) са Асан Тахиров *Сюлев* (с. Димово) и Асан Салихов *Сюлев* (с. Черналево). Топоними от ЛИ *Сульо*, *Сюльо* от такъв произход се срещат и на други места.

11.8. Сюлевски(а) – 1910 г., **73** (41 ж, 32 м); **ЮИ** 13: Хс 13; **СИ** 1: Тщ; **ЮЗ** 58: Пд 18, См 40; Чужбина 1. Разширено с наст. *ски* от *Сюлев* (11.7).

И така, *Сульотов* и *Суляшки* може да са и от бълг. *сӯльо* ‘размъкнат’. Останалите 6 се родят с рум. *Sulea*, а най-вече – с помашк. *Сюлю* (на първо място), *Сулю* и др. под.

12. Сургучев(а) – 1902 г., **73**; **ЮИ** 62: Бс 24, СтЗ 15, Хс 16, Яб 7; **СИ** 10: Вн; **ЮЗ**: Сфг. Да се счита „удълж. от ЛИ *Сурчо*, *Сивко* (Елхово, Мамарчево)” (Славов 2012: 101) е неприемливо от словообразователно гледище. То е от *прз* на базата на диал. *сургуч* ‘(слаб и) висок човек’, ‘дангалак’, от тур. *sürgüç* ‘гребло за сняг (дълъг прът с прикована към него [...] дървена част за изгребване на снега)’ (БЕР 7: 594). Важно е, а липсва в БЕР, че в Одринско *сургучи* са наричани „православните турци”, „християни, които говорят само турски”, „живеят в 5–6 села в Одринска каза” и „се занимават главно с винарство”, смятани от К. Иречек (1974: 760) за „потомци на онези покръстени турци, които византийците в XI и XII век заселили в покрайнината Ахридос над Долна Арда, недалече от Одрин, около Берое (Ст. Загора), а може би и в други покрайнини на Тракия”. А у П. Делирадев (1: 110) четем: „По време на голямото бягство на българите след реокупацията на Одринско (1913 г.), у нас дойдоха и доста бежанци от одринските гагаузи, известни в нашата литература като *сургучи*, – име неизвестно на одринската гагаузска група, за която се отнася. От тях се заселиха в Кирилово 50 семейства и по 6-7 семейства в Камена река и Синапово”.

13. Таксимов(а) – 1940 г., **18** (9 ж, 9 м); **СИ** 3: Вн, ВТ 2; **ЮЗ** 15: Пд 3, См 12. Илчев 475, Пд, обосновава с ЛИ ***Таксім**, което извежда „от гр. *τάξιμο* ‘обет, обещание, обричане’”. Според Т. Расиев (2008: 143) то е „от **таксим** – делене, разделяне, разпределяне; (мат.) деление, дяля, разделям, разпределям”. Срв. заемката **таксім** ‘резервоар’, ‘място, където се разпределя водата [...]’, „чрез тур. *taksim* ‘делене; разпределение’ [...] от араб. *taqsīm* [...]” (БЕР 7: 769). Но ФИ **Таксимов** се базира не върху нариц. **таксім** ‘делене [etc.]’, а върху мъж. ЛИ като мюсюлм. (в Босна и Херцег.) **Taksīm** „от ар. *taqsīm* ‘делене, разпределение, делба’” (Smailović 1977: 504).

14. Талазов – 1903 г., **77**; **ЮИ** 8: Сл, СтЗ 7; **СИ** 1: ВТ; **ЮЗ** 68: Бл 45, Кд 4, Пк 3, Пд 7, Сфг 8, Сф. Илчев 475 го извежда „от *талаз* ‘водна вълна’ (гр.-тур. *talaz*)”, а жен. ЛИ *Талàза*, Пд, 1912, счита „видоизменено от Атлаза”. Н. Ковачев (1995: 500) отбелязва жен. *Талàза* 2 пъти в 30-те год. и го смята за контаминация „от *Тàла* и *Атлàза*”. Според нас ФИ *Талазов* се базира върху мъж.

ЛИ *Талаз, с озвучаване от *Талас (както при *Бориз, Христоз*), съответстващо на рус. *Фалáсий, Фалáссий*, укр. *Фалáсий*, извеждани от грц. *thalassios* ‘морски’ (Петровский 1966: 213; Трійняк 2005: 373), ‘опитен в мореплаването’, **канонично**, с честване на 22 февр. (Тихонов и др. 1995: 339) и на 30 окт. (Fros, Sowa 5: 408–409).

15.1. Тасинов – 1953 г., **35; ЮИ** 3: Кж, Яб 2; **СИ** 26: ВТ, Рз 7, Ш 18; **СЗ** 2: Пл; **ЮЗ** 4: Пд. Според Илчев 478, Дп, Бл, то е от ЛИ *Тасiн*, „от *Тас(e) + ии*”. Този анализ едва ли е приложим към всички случаи, ако въобще го приемем – у Ковачев 1995 няма ЛИ **Тасiн*. Твърде вероятно е ФИ *Тасинов* да е от ЛИ ***Тасiн**, като мюсюлм. (в Босна и Херцеговина) *Tásin*, от ар. „*tā-sīn* „началните букви на 27. глава на Корана” (Smailović 1977: 505). А в отделни случаи то може да е с диал. изпадане на *х* от *Тахсинов* (16.1).

15.2. Тасински – 1909 г., **15** (11 ж, 4 м); **СЗ** 8: Вц; **ЮЗ** 7: Бл. Извеждането му с цяла серия ЛИ и ФИ с корен „*таиш ~ тас ~ таз* [...] с алтернация *š ~ s ~ z*” от осм.-тур. *taş* ‘камък’ (Mollova 2001: 210–211) е неприемливо. Смятаме, че ФИ *Тасiнски*, с акцент като паралелното *Тасiнов*, е западен – с наст. *-ски* – вариант на *Тасинов* (15.1).

16.1. Тахсинов – 1930 г., **33; СИ** 31: Рз 23, Сс 3, Ш 5; **ЮЗ** 2: Сфг. От тур. ЛИ *Тахсин*, срв. *Тахсин* Мухсин Сали (Айдемир, Сс), от ар.-тур. *Тахсин/Tahsin* ‘одобрение, похвала’ (Тахир 2004: 108); срв. мюсюлм. (в Босна и Херцеговина) *Tàhsīn*, от ар. „*tahsīn* ‘украсяване, подобрене, облагородяване’ (Smailović 1977: 502).

16.2. Тахсимов – 1970 г., **1** (1 м); **СИ** 1: ВТ. С промяна в изгласа на основата (*н > м*) от тур. ЛИ *Тахсин*, срв. *Тахсинов* (16.1).

16.3. Таасимов – 1940 г., **1** (1 м); **ЮЗ** 1: Пд. С диал. изпадане на *х* и – за компенсация – удължаване / удвояване на предходната гласна (**ахс > аас*) от също така единично срещания вариант *Тахсимов* (16.2).

16.4. Тайсимов(а) – 1970 г., **3** (1 ж, 2 м); **СИ** 3: Ш. С промяна на **х (> й)* вм. единично срещания вариант *Тахсимов* (16.2), срв. *Таасимов* (16.3).

17.1. Хазариева – 1990 г., **1; ЮИ**: Яб. От арм. ЛИ **Хазари*, с изглас на *и (< ий)*, морфологически побългарен вариант на ЛИ *Хазарос*, което е арменска субституция на грц. *Λάζαρος* (= бълг. *Лазар*), новозаветно, от евр. *El‘azar* ‘Бог помогна’.

17.2. Хазаркова – 1984 г., **1; СИ**: Вн. От арм. *Хазар* (17.1), побългар. с наст. *ко*.

18.1. Челавров – 1921 г., **7; ЮИ** 2: Хс; **СИ** 5: ВТ. Илчев 538, ГО, ВТ, не тълкува. То е с метатеза от **чевлар*, с наст. *ар* от отбелязаното у Геров (6: 324) *чѐвол, чѐвли* ‘чехъл, чехли’, т.е. вм. *Чехларов*, от бълг. основа *чехъл*.

18.2. Чалавров – 1907 г., **13; СИ**: ВТ. Среща се в Стражица (ВТ). То е с преглас **че- > ча-* от *Челавров* (18.1).

18.3. Чолавров – 1919 г., **2; СИ**: ВТ. То е с преглас **че- > чо* от *Челавров* (18.1).

18.4. Чоларова – 1982 г., **1**; **ЮЗ**: Сфг. С изпадане на *в* в позиция между гласна и сонорна съгласна *вм.* *Чолавров* (19.3), ако не е с хиперкор. *о* *вм.* *у* от *Чуларов*, извеждано „от *чулар ‘производител и продавач на чулове’ (?)” (Илчев 547).

19.1. Чипориков(а) – 1909 г., **22** (10 ж, 12 м); **ЮЗ** 22: Сфг 22. Илчев 543, Бояна (Сф), не го тълкува. То е с делабиализация на *у* (> *и*) от *Чупориков* (19.2).

19.2. Чупориков(а) – 1904 г., **16** (8 ж, 8 м); **ЮЗ** 16: Сфг 16. Илчев 548, Бояна (Сф), го смята „разновидност на *Чипориков*”, което не тълкува. – Според нас *Чупориков* е с редуцирано *о* (> *у*) от **Чопориков*, идентично с рум. ФИ *Cioporica*, от „липсващо в речниците умалително от *ciopor* ‘turmă de animale’” (Jordan 1983: 126) ‘животинско стадо’, с наст. *ica*. Рум. *ciopor* е заемка от унг. *csoport* ‘стадо свине’ (Ciorganescu 2002: 196; Vinereanu 2009: 229). Срв. срб. (и хрв.) *чопор* ‘1. плутница; 2. стадо; 3. тълпа’, също от унг. *csoport* ‘стадо свине’ (Skok 1: 334; Gluhak 1993: 181). Среща се и в банатския говор: *чупор* и (остар.) *чупор* (с редукция на *о* > *у*) ‘1. Множ. животни от един вид стадо...2. Множество птици, ято’ (Стойков 1968: 270), заемка от рум. *ciopor*, както личи по мястото на ударението. Срв. *Чипориков* (19.1).

19.3. Чипариков(а) – 1921 г., **11** (7 ж, 4 м); **СИ** 1: Гб; **ЮЗ** 10: Кд, Сфг 9. Може би е с диал. акавизъм – изговор на неакцентирано *о* като *а* – *вм.* *Чипориков* (19.1).

20.1. Чомезов(а) – 1905 г., **94** (42 ж, 52 м); **СИ** 13: ВТ 5, Рс 8; **ЮЗ** 81: Пз 2, Пд 4, См 75. Отбелязваме го в ГО: Стефан Д. (ТелВТ 1979: 221). То е от тур. *çömez* ‘(остар.) чьомез (ученик в мюсюлманско духовно училище, който прислужва на учителя)’.

20.2. Чумезов(а) – 1912 г., **2** (1 ж, 1 м); **ЮЗ**: См. Срещаме го в ГО (ТелВТ 1999: 144), у споменатия тел. абонат, тук с редукция на **о* (> *у*) от *Чомезов* (20.1).

20.3. Чемезов(а) – 1919 г., **8** (4 ж, 4 м); **ЮИ** 8: Бс 7, Яб. От *Чомезов* (20.1) с преглас в началното *чо* (> *че*-).

20.4. Чемизова – 1931 г., **1** (1 ж); **ЮИ**: Бс. От *Чемезов* (21.3), с преход на *è* (> *й*), характерен за павликянския (= католишкия) и някои родопски говори.

21.1. Чомлекчиев(а) – 1907 г., **25** (11 ж, 14 м); **ЮИ** 1: Сл; **СИ** 4: Рз, Рс 3; **СЗ** 20: Пл 20. От *прз* според занятие **чомлекчия*, от тур. *çömləkçi* ‘грънчар’, или с наст. *чия* от *чомлек* ‘задушено’ (Цонев 1929: 9), с пренасяне значението на съда върху ястието, в което то е приготвяно – също от тур. *çömlək* ‘гърне’. Срв. *Чомлекчиоглу* (у Илчев 545).

21.2. Чумлекчиев(а) – 1929 г., **9** (4 ж, 5 м); **ЮЗ** 9: Пд. С редуцирано **о* (> *у*) от *Чомлекчиев* (21.1); относно основата срв. *чумлек* ‘гърне каваноз’ (Геров 6: 328).

21.3. Чюмлекчиева – 1950 г., **1** (1 ж); **СЗ**: Пл. От *прз* според занятие от тур. *çömləkçi* ‘грънчар’, с редукция **о* (> *у*). Срв. *Чомлекчиев* (21.1), *Чумлекчиев* (21.2).

21.4. Чомилекчиева – 1906 г., **1** (ж); **СИ**: Рс. С вмъкнато *и* от *Чомлекчиев* (21.1).

21.5. Чумилекчиева – 1981 г., **1** (ж); **ЮЗ**: Пд. С епент. *и* от *Чумлекчиев* (21.2).

21.6. Чолмекчиев – 1917 г., **1**; **ЮИ**: Бс. С метатеза (*мл > лм*) от *Чомлекчиев* (21.1), или вариране на турска почва, срв. *çötlek ~ çölmek* (Gülensoy I: 254, s.v. *çötlek*).

21.7. Чюлмекчиева – 1916 г., **1** (ж); **ЮИ**: Хс. С метатеза *мл > лм* от *Чюмлекчиев* (21.3).

21.8. Чомленчиева – 1922 г., **1** (1ж); **СИ**: Рз. Вероятно с погрешно правописно *н* вм. *Чомлекчиев* (21.1).

22.1. Чуфадаров(а) – 1911 г., **4** (2 ж, 2 м); **СИ** 4: Ш. С диал. застъпване на *ф* с *х* от пер.-тур. *çihadar* ‘някогашен знатен царски прислужник; (днес истор.) разсилен’, както *Чохадаров* (у Илчев 546).

22.2. Чифадарова – 1938 г., **1** (1 ж); **ЮЗ**: См. С делабиализация (**чу > чи*) от *Чуфадаров* (22.1). В с. Петково (Ард) има РодИ *Чифадарци* (Христов 2009: 598).

22.3. Чафадаров(а) – 1904 г., **141** (71 ж, 70 м); **ЮИ** 18: Бс 18; **ЮЗ** 123: Пд 2, См 121. От *Чифадаров* (22.2) с по-ниска артикулация на *и* (*> *е*) и преглас на **че* (*> ча*). В с. Петково (Ард), има махала *Чафадарска* (Христов 2009: 70).

22.4. Чафъдаров – 1983 г., **1** (1 м); **ЮЗ**: См. С редукция на **а* (*> ъ*) от *Чафадаров* (22.3).

22.5. Чавдаринов(а) – 1910 г., **4** (3 ж, 1 м); **ЮЗ** 4: Бл 4. От същата основа, както и *Чафъдаров* (22.4), с изпадане на *ъ* в предакцентна позиция, озвучаване на *ф* (*фд > вд*) и сингулативна наст. *ин*.

* * *

Анализираните 72 ФИ са изложени по азбучния ред на 22 етимологични гнезда – условно (!) и за краткост, защото в много случаи се следи не толкова за произхода на корена, колкото за езика-източник на заетата основа.

Български по произход са 6 ФИ: 2 от № 11. *Сулев* и 4-те под № 18. *Челавров*. **Руски** са 2-те под № 10. *Събелников*. **Гръцко** е № 14. *Талазов*. **Латинско** е № 8. *Премянов*. **Еврейско** старозаветно е № 9. *Рахилов*. **Арменски** са 7 ФИ – 5-те под № 7. *Повосов* и 2-те под № 17. *Хазариева*. **Влашки/румънски** са **10** ФИ: № 2. *Буджански*, № 3. *Килянов*; 5-те турско-румънски под № 6. *Меджделиев* и 3-те унгарско-румънски под № 19. *Чипориков*.

От **турски** основи са **44** ФИ – **28** ФИ от апелативи: 3-те под № 4. *Мараджиев*, 7-те под № 5. *Меджаров*, № 12. *Сургучев*; 4-те под № 20. *Чомезов*, 8-те под № 21. *Чомлекчиев* и 5-те под № 22. *Чуфадаров*; а други **16** ФИ са от мюсюлмански ЛИ: 3-те под № 1. *Алибийски*, 6 от № 11. *Сулев*, № 13. *Таксимов*, 2-те под № 15. *Тасинов* и 4-те под № 16. *Тахсинов*.

В заключение ще добавим, че за да е правилен анализът, той трябва да се опира на богат и сигурен материал. А за да е убедителен за читателя, той

трябва да е, по възможност, документиран. Не бива прибързано в основата на неясно ФИ да търсим недокументирано ЛИ, без представа за хронология на поява, локализация и социална – народностна/езикова или/и вероизповедна – среда на поява и/или употреба, срв. 3. *Килянов*, 11.7. *Сюлев*. Не е за подценяване и проблемът за словообразователния строеж на името (срв. 6.4. *Меджлиев*, 12. *Сургучев*), за опозицията нарицателно ~ собствено (вж. 8. *Премянов*, 11. *Сулев* etc., 14. *Талазов*); за посоката на деривацията (отношението мотивиращо ~ мотивирано) при опозицията мъжко ~ женско (срв. 9. *Рахилов*). И най-после, щом сме се заели с непроученото, неясното и/или спорното в българската антропонимия, не бива да ни удивлява обстоятелството, че сред анализирани в дадената публикация антропонимични единици българската, славянската по езиков произход част в нея може да се окаже сравнително малка, а даже и минимална.

Най-вече другите – балканските – съставки в нея очакват своите изследвачи!

Използвани съкращения

Бл	Благоевград
Бс	Бургас
Вд	Видин
Вн	Варна
ВТ	Велико Търново
Вц	Враца
Гб	Габрово
ГД	Гоце Делчев
ГО	Горна Оряховица
Дп	Дупница
Дч	Добрич
ЖитИ	жителско име
КА	Компютърен архив при ЦБО „Проф. Николай Ковачев” (ВТУ)
Кд	Кюстендил
Кж	Кърджали
Кл	Казанлък
л., ЛИ	лично име
Лч	Ловеч
МИ	местно име
Мт	Монтана
Пд	Пловдив
Пз	Пазарджик
Пк	Перник
Пл	Плевен
прз	прозвище

Рз	Разград
РодИ	родово име
Рс	Русе
СЗ	северозапад
СИ	североизток
Сл	Сливен
См	Смолян
Сс	Силистра
СтЗ	Стара Загора
Сф	София окръг
Сфг	София град
Тщ	Търговище
ф., ФИ	фамилно име
Хс	Хасково
Ш	Шумен
ЮЗ	югозапад
ЮИ	югоизток
Яб	Ямбол

ЛИТЕРАТУРА

ББиблиР: *Български библейски речник*. Цариград: Книгопеч. на А. Х. Бояджияна, . **ВВибИР 1884**: *Balgarski biblejski rechnik*. Carigrad: Knigopеч. на А. Н. Boyadzhiana.

БДиал: *Българска диалектология. Проучвания и материали*. София: БАН. **ВДиал** : *Balgarska dialektologiya. Prouchvaniya i materiali*. Sofia: BAN.

БЕР 1–8–1971–1986: *Български етимологичен речник*. Т. 1–8–. София: БАН, 1971–1986; Ак. изд. „Проф. Марин Дринов”, 1995–2017–. **БЕР 1–8–**: *Balgarski etimologichen rechnik*. Т. 1–8–. Sofia: BAN, 1971–1986; Ак. izd. “Prof. Marin Drinov”, 1995–2017

Геров 1978: Геров, Н. *Речник на българския език*. Фот. изд. София: Български писател. **Геров 1978**: Gerov, N. *Rechnik na balgarskiya ezik*. Fot. izd. Sofia: Balgarski pisatel.

Делирадев 1953: Делирадев, П. *Принос към историческата география на Тракия*. Т. I. София: БАН **Deliradev 1953**: Deliradev, P. *Prinos kam istoricheskata geografiya na Trakiya*. Т. I. Sofia: BAN.

Заимов 1988: Заимов, Й. *Български именник*. София: БАН. **Zaimov 1988**: Zaimov, J. *Balgarski imennik*. Sofia: BAN.

Илчев 1961: Илчев С., Лични и фам. имена в Ботевградско. // Изв. на ИБЕ, VII, 307–357. **Илчев 1961**: Ilchev, S. Lichni i familni imena v Botevgradsko. // Izv. na IBE, VII, 307–357.

Илчев 1969: Илчев, С. *Речник на личните и фамилни имена у българите*. София: БАН. **Илчев 1961**: Ilchev, S. *Rechnik na lichnite i familni imena u balgarite*. Sofia: BAN.

Иречек 1974: Иречек, К. *Пътувания по България*. Превод от чешки С. Аргиров. Под ред. на Е. Божашки. София: НИ. **Irechek 1974:** Irechek, K. *Patuvaniya po Balgariya*. Pod red. na E. Vozhashki. Prevod ot cheshki S. Argirov. Sofia: NI.

Ковачев 1968: Ковачев, Н. Средновековното селище *Киево*, антропонимът *Кий* иотражението му в бълг. и слав. топонимия. // Изв. на ИБЕ, XVI, 125–134. **Kovachev 1968:** Kovachev, N. Srednovekovното selishte *Kievo*, antroponimat *Kiy* i otrazhenieto mu v balg. i slavyanskata toponimiya. // Izv. na IBE, XVI, 125–134.

Ковачев 1995: Ковачев Н. *Честотно-етим. речник на личните имена в съврем. бълг. антропонимия*. В. Търново: Изд. ПИК. **Kovachev 1995:** Kovachev, N. *Chestotno-etimolog. rechnik na lichnite imena v savrem. balg. antroponimiya*. V. Tarnovo: Izd. PIK.

Орманджян 2000: Орманджян, А. *Арменски именник*. Пловдив: Армен Тур. **Ormandzhyan 2000:** Ormandzhyan, A. *Armenski imennik*. Plovdiv: Armen Tur.

Петрова, Берова 2013: Петрова, А., Д. Берова. *Топонимията на Ямболско*. В. Търново: Астарта. **Petrova, Berova 2013:** Petrova, A., D. Berova. *Toponimiyata na Yambolsko*. V. Tarnovo: Astarta.

РодСб 5: *Родопски сборник*. Т. V. София: БАН, 1983. **RodSb 5:** *Rodopski sbornik*. T. V. Sofia BAN, 1983

Саламбашев 1976: Саламбашев, А. *Местните имена в Смолянско*. София: БАН. **Salambashev 1976:** Salambashev, A. *Mestnite imena v Smolyansko*. Sofia: BAN.

Селимски 2005: Селимски, Л. Петнадесет фамилни имена от чужд произход. // *Състояние и проблеми на бълг. ономастика*. 7. В. Търново: Ун. изд., 133–141.

Selimski 2005: Selimski, L. Petnadeset familni imena ot chuzhd proizkhod. // *Sastoyanie i problemi na balg. onomastika*. 7. V. Tarnovo: Un. izd., 133–141.

Селимски 2007: Селимски, Л. *Изследвания по бълг. антропонимия. Фамилни и лични имена и прозвища. Studia z antroponii bulg. Nazwiska, imiona chrzestne i przydomki*. В. Търново: Ун. изд. **Selimski 2007:** Selimski, L. *Izsledvaniya po balg. antroponimiya. Familni i lichni imena i prozvishta. Studia z antroponii bulg. Nazwiska, imiona chrzestne i przydomki*. V. Tarnovo: Un. izd.

Славов 2012: Славов, И. *Личните и фамилни имена (антропонимите) в Ямболска област. Произход и разпространение*. Ямбол: ВилкоМ. **Slavov 2012:** Slavov, I. *Lichnite i familni imena (antroponimite) v Yambolska oblast. Proizkhod i razprostranenie*. Yambol: VilkoM, 2012.

Стойков 1968: Стойков, С. *Лексиката на банатския говор*. София: БАН. **Stoykov 1968:** Stoykov, S. *Leksikata na banatskiya govor*. Sofia: BAN.

Тахир 2004: Тахир, М. *Речник на турските лични имена в България*. София: Наука и изкуство. **Tahir 2004:** Tahir, M. *Rechnik na turskie lichni imena v Balgariya*. Sofia: Nauka i izk.

ТелВТ 1979: *Тел. указател Велико Търново и Великотърновски окръг*. В. Търново 1979. **TeIVT 1979:** *Telefonen ukazatel Veliko Tarnovo i Velikotarnovski okrag*. V. Tarnovo 1979.

ТелВТ 1999: *Официален тел. указател Велико Търново и района '99*. БТК - ЕАД. **TeIVT 1999:** *Oficialen tel. ukazatel Veliko Tarnovo i rayona '99*. BTK - EAD.

Тихонов и др. 1995: Тихонов, А. Н и др. *Словарь русских личных имен*. Москва: Школа-Пресс. **Tihonov i dr. 1995:** Tihonov, A.N. i dr. *Slovar' russkih lichnyh imen*. M.: Shkola-Press.

Трійняк 2005: Трійняк, І. І. *Словник українських імен*. Київ: Вид. «Довіра».
Triynnyak 2005: Triynnyak, I.I. *Slovník ukraїns 'kih imen*. Kyiv: Vid. «Dovira».

Унбегаун 1995: Унбегаун, Б.-О. *Русские фамилии*. Пер. с англ. Общ. ред. и послеслов Б.А. Успенского. Москва: „Прогресс” – „Универс”.
Unbegaun1995: Unbegaun, B.-O. *Russkie familii*. Per. s angl. Obshch. red. i posleslov B.A. Uspenskogo. Moskva.

Федосюк 1972: Федосюк, Ю. *Русские фамилии. Популярный этимологический словарь*. Москва: Детская литература.
Fedosyuk1972: Fedosyuk, Yu. *Russkie familii. Populiarnyyu etimologicheskiiy slovar'*. Moskva: Detskaya literatura.

Христов 2009: Христов, Г. *Местните имена в Ардинско*. ВТУ, ЦБО „Проф. Николай Ковачев”, В. Търново: Фабер.
Hristov 2009: Hristov, G. *Mestnite imena v Ardinsko*. VTU, CBO „Prof. Nikolay Kovachev”, V. Tarnovo: Faber.

Цонев 1929: Цонев, Б. *Турски думи в българския език // Годишник на СУ. Историко-филологически факултет, XXV/4, 1–14.*
Conev1929: Conev, B. *Turski dumii v balgarskiya ezik // Godishnik na SU. Istoriko-filologicheskii fakultet, XXV/4, 1–14.*

Bubak 1993: Bubak, J. *Księga nazwyh imion*. Wrocław etc.: Ossolineum.

Samola 1992: Samola, M. *Il nuovo libro dei nomi*. Milano: La Spiga.

Cioranescu 2002: Ciorănescu, A. *Dicționarul etimologic al limbii române*. București: Saeculum I.O.

Fros, Sowa 1–6: Fros, H., F. Sowa. *Księga imion i świętych*. Kraków: Wyd. WAM, 1997–2007.

Gluhak 1993: Gluhak, A. *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.

Gülensoy 2007: Gülensoy T. 2007, *Köken Bilgisi Sözlüğü. Etimolojik Sözlük Denemesi*. I (A–N), II (O – Z) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Iordan 1983: Iordan, I. *Dicționar al numelor de familie românești*. București: EȘE.

Janowowa et al. 1991: Janowowa, W. et al. *Słownik imion*. Wyd. 2. Ossolineum.

Keber 1996: Keber, J. *Leksikon imen. Izvor imen na Slovenskem*. Celje: Mohor. družba.

Kopečný 1991: Kopečný, F. *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia.

Mollova 2001: Mollova, M. *La véracité graphique turke du Codex Cumanicus prouvée par les turkismes en bulgare. // Балк. Езикознание/Linguistique balk*. XLI, № 3, 210–211.

SJS 3: *Slovník jazyka staroslověnského. Lexicon linguae palaeoslovenicae* III. Praha: ČSAV 1982.

Smailović 1977: Smailović, I. *Muslimanska imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo.

Škaljić 1966: Škaljić, A. *Turcizmi u srpsohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*. 3-e izd. Sarajevo: »Svjetlost«.

Vinereanu 2009: Vinereanu, M. *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*. București: Alcor Edimpex.

Werner 1965: Werner, W. *Die männlichen Personennamen in den bulgarischen Volksliedern. – Ein Beitrag zur bulgarischen Anthroponymie*. Veröff. der Abt. für Slavische Sprachen u. L-ren des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der Freien Universität Berlin. Band 33. Berlin: Otto Harrassowitz – Wiesbaden.